

Fact Sheet: Seksuele en reproductieve gezondheid en rechten in Irak

Irak (officieel: de Republiek Irak) is een land in West-Azië met een bevolking van 38 miljoen inwoners.¹ De grootste etnische groepen zijn de Arabieren (75-80% van de bevolking) en Koerden (15%); daarnaast zijn er vele kleinere etnische groepen zoals de Assyriërs en Turkmenen. De officiële talen zijn Arabisch en Koerdisch. 99% van de bevolking is moslim (sjiïeten 60-65%, soennieten 32-37%) en 0,8% is christen.²

Huidige situatie in Irak

Sinds de invasie van 2003 strijden verschillende groeperingen om de macht in Irak.³ Sinds vertrek van de Amerikaanse strijdkrachten in 2011 kost het de regering grote moeite om het land bij elkaar te houden. De Iraakse grondwet van 2005 erkent Iraaks Koerdistan met een eigen regionale regering.⁴ Veel burgers worden het slachtoffer van de huidige strijd tussen de extremistische jihadistische groepering Islamitische Staat (I.S.) en strijdkrachten van de overheid (waaronder ook geallieerde militie).⁵ I.S. heeft veel burgers geëxecuteerd en vrouwen tot seksuele slavernij gedwongen.

Seksuele en reproductieve gezondheid en rechten (SRGR)

De gegevens in deze factsheet zijn ontleend aan verschillende onderzoeken, rapporten en bestaande wet- en regelgeving in Irak met betrekking tot seksuele en reproductieve gezondheid en rechten (SRGR). Deze factsheet is een samenvatting van relevante data op basis van beschikbare en betrouwbare bronnen en pretendeert niet volledig te zijn.

Seksueel geweld

Verkrachting (maar niet verkrachting binnen het huwelijk) is strafbaar, met als maximumstraf een levenslange gevangenisstraf indien het slachtoffer overlijdt.⁶ De wet staat toe dat een verkrachtingszaak geseponeerd wordt wanneer de dader met het slachtoffer trouwt. Er zijn geen betrouwbare schattingen van het aantal verkrachtingen. Slachtoffers van seksuele delicten doen meestal geen aangifte, vanwege stigmatisering en vergelding tegen zowel het slachtoffer als de dader. Er is geen specifieke wet tegen seksuele intimidatie, maar er is wel een wet die seksueel contact buiten het huwelijk verbiedt. Hieronder valt ook verkrachting en het vragen om seks zoals dat bij seksuele intimidatie kan gebeuren. In 2015 maakte het forum van vrouwelijke journalisten in Irak de resultaten bekend van een landelijke enquête over seksuele intimidatie. Daaruit bleek dat 77 procent van de bevraagde vrouwen seksuele intimidatie had meegemaakt. 91 procent van deze vrouwen liet weten dat lokale tradities en gebruiken hen belemmeren bij doen van aangifte.

Gezinsplanning, abortus

Het totale geboortecijfer in Irak was in 2014 4,6 geboorten per vrouw.⁷ Het vruchtbaarheidscijfer voor adolescenten (aantal geboorten per 1.000 vrouwen in de leeftijd 15-19) was 83.⁸ Ongeveer 51% van de getrouwde vrouwen in de leeftijd 15-49 gebruikt een methode van anticonceptie.⁹ Moderne anticonceptiemiddelen worden door 33% van de vrouwen gebruikt, terwijl 18% een traditionele methode gebruikt. De pil is het meest gebruikte anticonceptiemiddel in Irak (15%),

¹ <https://en.wikipedia.org/wiki/Iraq>

² <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/iz.html>

³ <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-14544541>

⁴ <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-28147263>

⁵ <https://www.hrw.org/middle-east/n-africa/iraq>

⁶ <http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/humanrightsreport/index.htm?year=2015&dldid=252925>

⁷ <http://data.worldbank.org/indicator/SP.DYN.TFRT.IN?locations=IQ>

Rutgers is een kenniscentrum voor seksuele en reproductieve gezondheid en rechten (SRGR) en is opgericht en gevestigd in Nederland. Rutgers is actief in Nederland en daarbuiten, vooral in ontwikkelingslanden. Wij streven naar een wereld waar alle mensen hun eigen seksuele en reproductieve keuzes kunnen maken, vrij van discriminatie, dwang en geweld.

Rutgers hanteert bij SRGR de definitie van de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO): "Seksuele gezondheid is een toestand van lichamelijk, emotioneel, mentaal en sociaal welzijn met betrekking tot seksualiteit; het is niet alleen de afwezigheid van ziekte, disfunctie of gebrek. Seksuele gezondheid vereist een positieve en respectvolle benadering van seksualiteit en seksuele relaties, en ook de mogelijkheid om prettige en veilige seksuele ervaringen te hebben, vrij van dwang, discriminatie en geweld. Om seksuele gezondheid te bereiken en behouden moeten de seksuele rechten van alle mensen gerespecteerd, beschermd en vervuld worden."¹⁶ Seksuele rechten zijn o.a.: het recht op de hoogst haalbare mate van seksuele gezondheid; op seksuele vorming; op vrijwillige seksuele relaties; en om te beslissen of, en wanneer, men kinderen wil.

gevolgd door het spiraaltje (10%). Minder gangbare methodes zijn sterilisatie van de vrouw (3%), de prikpil (3%) en mannen- en vrouwencondooms (2%). De meesten kiezen voor coitus interruptus (14%); twee procent gebruikt borstvoeding als anticonceptie, en een procent kiest voor periodieke onthouding. Abortus is alleen toegestaan om het leven van de moeder te redden (Wetboek van Strafrecht van 19 Augustus 1969).¹⁰

Soa's/hiv

De hiv-prevalentie in Irak is momenteel minder dan 0,1% van de bevolking, maar de risicofactoren voor hiv blijven toenemen als gevolg van versoepelde handelsrelaties en toegenomen drugsgebruik.¹¹ In december 2014 werd gemeld dat er minder dan 100 mensen met hiv waren. Er wordt echter niet (systematisch) op hiv getest onder risicogroepen, zoals sekswerkers, mannen die seks hebben met mannen en injecterende drugsgebruikers.¹² Het veel voorkomen van stigmatisering en discriminatie, extreme marginalisering en soms (ernstig) lichamelijk geweld tegen deze groepen zorgt ervoor dat zij zich niet laten testen uit angst "ontmaskerd" te worden. Er zijn geen betrouwbare gegevens beschikbaar en deze groepen zijn ernstig ondervertegenwoordigd in de landelijke hiv- en aidscijfers. De kennis over methoden om hiv te voorkomen is relatief laag maar verschilt tussen stedelijke en meer landelijke gebieden.

Kindhuwelijken

De wettelijke minimumleeftijd om te kunnen trouwen is 15 jaar met toestemming van de ouders, en 18 jaar zonder toestemming van de ouders.¹³ De overheid doet weinig moeite om de wet te handhaven. Traditionele gedwongen huwelijken van meisjes op zeer jonge leeftijd (11 jaar) blijven plaatsvinden, vooral in landelijke gebieden. Uit onderzoek van UNICEF in 2011 bleek dat zes procent van alle meisjes trouwt voor hun vijftiende verjaardag, en 24 procent voor hun achttiende verjaardag. Meisjes van tussen de 11 en 18 jaar oud vertelden aan UNICEF dat op jonge leeftijd trouwen de grootste belemmering was om hun school af te maken. Kind huwelijken, gedwongen huwelijken en tijdelijke huwelijken (die een vorm van misbruik zijn), komen meer voor in gebieden waar I.S. de macht heeft.

Vrouwelijke genitale verminking (vgv)/meisjesbesnijdenis

Vgv komt voornamelijk voor in Iraaks Koerdistan; volgens onderzoeken hebben daar 41-72% van de vrouwen en meisjes vgv ondergaan.¹⁴ Sommige onderzoeken tonen aan dat vgv ook in andere delen van Irak voorkomt, ook al is het veel zeldzamer dan in Iraaks Koerdistan.

Seksuele oriëntatie

Er is geen specifieke wet die seksueel contact met wederzijdse instemming tussen mensen van hetzelfde geslacht verbiedt, maar de wet verbiedt wel anale seks (sodomie), ongeacht geslacht.¹⁵ Er zijn geen gegevens van vervolgingen hiervoor. Wel maken gezagsdragers gebruik van beschuldigingen van openbare schennis van de eerbaarheid of betaalde seks om mensen te vervolgen voor seks met iemand van hetzelfde geslacht.

⁸ <http://data.worldbank.org/indicator/SP.ADO.TFRT?locations=IQ>

⁹ http://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/MICS4_Iraq_Preliminary_Report_Eng.pdf

¹⁰ <https://www.womenonwaves.org/en/page/4836/abortion-law-iraq>

¹¹ <http://www.emro.who.int/irq/programmes/hiv-aids.html>

¹² [http://files.unaids.org/en/dataanalysis/knowyourresponse/countryprogressreports/2012countries/ce_IQ_Narrative_Report\[1\].pdf](http://files.unaids.org/en/dataanalysis/knowyourresponse/countryprogressreports/2012countries/ce_IQ_Narrative_Report[1].pdf)

¹³ <http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/humanrightsreport/index.htm?year=2015&dliid=252925>

¹⁴ https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/545939/CIG_Iraq_FGM.pdf

¹⁵ <http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/humanrightsreport/index.htm?year=2015&dliid=252925>

¹⁶ http://www.who.int/reproductivehealth/publications/sexual_health/defining_sexual_health.pdf